

LITERATURA

Acords i ruptures

EL BLOG DE TERESA COSTA-GRAMUNT Teresa Costa-Gramunt
 Vilanova i la Geltrú 13-08-2023 19:15

Coberta d' "Acords i ruptures", de Josep M. Sala-Valldaura. Eix

Josep M. Sala-Valldaura, respon a aquests conceptes aplicats al terreny de la poesia contemporània en llengua catalana des del començament del segle XX fins ara

La idea d'acord i ruptura és pròpia de les relacions, ja siguin humanes o conceptuals, que s'estableixen tant en l'àmbit del concret com en l'àmbit general. És així com *Acords i ruptures. Deu aproximacions a la poesia contemporània* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat), del catedràtic de Literatura de la Universitat de Lleida, Josep M. Sala-Valldaura, respon a aquests conceptes aplicats al terreny de la poesia contemporània en llengua catalana des del començament del segle XX fins ara, passant pel trauma de la Guerra Civil i la postguerra tan gris com feridora pel que no podia ser construït amb normalitat: ningú no ignora que la poesia, i també la seva crítica en llengua catalana, va haver de ser feta a les catacumbes del sistema franquista.

No ho ignorem els fills de la generació que va patir aquella guerra fratricida en carn i sang, i en economia i cultura. Cruesa augmentada per la voluntat política d'un genocidi cultural practicat sobretot a les escoles nacional catòliques. Qui les hagi viscut sap de què parlo. Quan en vam despertar, l'horror se'ns menjava els ulls, si bé vam reaccionar aprenent a llegir i a escriure en la nostra llengua de manera autodidacta. Una altra cosa són les generacions joves que, en general, poc saben què significa el gran tall cultural que per la continuïtat de la tradició literària va significar la llarga postguerra i l'intent de folklorització de la literatura que hauríem d'haver heretat amb normalitat com qualsevol altra. França va patir la invasió nazi, però a ningú no se li va prohibir viure i escriure en francès. El franquisme ha estat un feixisme dur amb les lletres catalanes que, amb altres cares, encara dura.

Assajos de nivell intel·lectual com *Acords i ruptures* són necessaris per a la col·locació en el seu lloc d'una cultura respecte de les seves veïnes i per a una justa valoració de la literatura catalana que, malgrat les interrupcions i cops de destrals patits, ha estat capaç de sobreposar-se i excel·lir. Justament la normalitat passa per unes obres que en el seu esperit i en la seva tècnica s'acorden a la tradició no sense l'aportació del propi estil, la pròpia veu, Joan Maragall en seria un exemple. Com exemples, si bé tan diversos en la seva expressió sovint experimental, són els poetes de la ruptura, com la generació dels anys setanta, alguns d'ells encara en actiu. En la mateixa generació cal considerar aquells poetes que 'despertats' del malson de la seva formació, o deformació a la qual m'he referit abans, que van iniciar la seva obra amb posterioritat.

En el seu llibre, el professor Sala-Valldaura aproxima al lector l'obra d'autors que ell considera rellevants de la lírica contemporània en llengua catalana: Josep M. Llompart, Jaume Pérez Montaner, Antoni Ferrer, Jaume Pont i Maria-Mercè Marçal. En el mateix espai reflexiu llegim els assajos sobre la repressió i creació sota el franquisme, l'*Elogi de la paraula* de Joan Maragall, la llengua en la generació dels anys setanta, el procés creatiu en l'època contemporània i l'encís mateix de l'escriptura, el veritable motor de tota creació, ja sigui que es faci des d'un sonet ben escandit o des de la més extravagant poètica lliure, passant per la més oculta poesia de tall espiritual tan ignorada per la crítica en general, i que en aquest llibre de Sala-Valldaura es contempla de manera plena en la poètica de Lluís Solà. La poesia de la recerca interior és la menys coneguda no només pel gran públic sinó també per la incomprensió d'una societat banyada amb grans dosis de materialisme i desarrelada, també quant a valors religiosos. Una societat que majoritàriament rebutja el passat i, per tant, també la tradició, en aquest cas literària. Sembla que ens hàgim lliurat alegrement a un món on tot ha de ser nou i trencador, els avis a la paperera de la història.

Els deu assajos que componen *Acords i ruptures*, de Josep M. Sala-Valldaura, inviten a la reflexió del lector interessat. Debat públic seria bo que n'hi hagués, però des de la meua experiència com a escriptora d'articles d'opinió observo que fa massa por opinar per no crear-se enemics, si bé en una societat literària endogàmica no hi creix gaire res. La poesia, tal com jo l'entenc i troba més d'una ressonància en les reflexions de Sala-Valldaura, no és només una expansió lírica, o un seguit d'imatges llampants sorgides d'una escriptura automàtica que enlluerna, o la manifestació lúdica o erudita d'una estètica a la moda, sinó que és un testimoni artístic més transparent segurament del que es voldria, de les qualitats humanes que fan ser al poeta un mirall, o vulgui o no, tant de la seva ànima com de la cultura on està inserit. El que fa bona una poètica en el temps, el que la fa perdurable, és la bellesa de la seva forma, però més encara el seu sentit profund, allò que és traduïble a totes les llengües més enllà de la rima, el ritme i les paraules posades una al costat de l'altra, sense un fil conductor per bé que sonin.

«Escriu com som», va afirmar Carl G. Jung. La psicoanàlisi ha fet molt per la comprensió de les fonaldades de l'ànima humana, tant com la filosofia, la teologia, l'antropologia i la literatura en el ben entès que els éssers humans som relat. Les disciplines humanistes no s'han ignorat quan han tingut consciència que la cultura es fa per capes i en aquest arbre compartit la poesia ha estat, i és, un dels camins més verços del coneixement de la naturalesa humana. Tot el que surti d'aquí és filigrana, ornament superficial, banalitat. La poesia, potser com cap altre gènere literari, desvela la interioritat del poeta fins i tot quan és descriptiva perquè ho és d'una mirada, d'una visió pròpia del món